

A szépség kertésze

Szaporodnak a botanikus kertek a világon. Honnan tudom? Egyre több küldi el katalógusát a szegedi egyetem füvészkertjébe, fölajánlvá benne, hogy ilyen és ilyen magot adna szívesen, és kér cserébe másfajta magvakat. Hatalmas fák, apró cserjék vagy hajszálnyi virágok magját hozza- viszi a posta. Aki kézhez kapja és kézből adja, dr. Király László, a füvészkert nyugdíjas vezetője.

Nem tudnám megmondani, hányszor adott már rövidebb-hosszabb tájékoztatást a kertről, belvív idején is végigtöpögtük az egész „birodalmat” gumicsizmában most azzal fogad, hogy nem mondhat semmit, nem ő az illetékes nyilatkozni. Mondom, nem nyilatkozatért jöttem, csak beszélgetni támadt kedvem, veled és róla. Teljesen rosszor jöttem, ez a válasza. Semmiféle „alkalmat” nem lát arra, hogy bekerüljön az újságba. Évforduló? A kert kerek évfordulója is elmúlt, az ővé is, de megsérteni a világot se akarja, ha beszélgetni akarok, beszéljessünk.

— A régi és az új füvészkert? Mintha nem is egy városban lenne a mostani a régivel, annyi a különbség. Nagyobb, szebb, rendezettebb. — Félbeszakad a lelkesedés, nehogy megsértse az előtt valókat: — De komoly munka folyt akkor is!

— Ez a kert valóságos csoda. Ha hozzáértő idegen betesz a lábát, mindig ezzel kezdi: az Alföldön ilyen létezik?

Arról aztán fölívta beszélgetünk, mi a legszebb benne. A fák és a cserjék? A fenyők? Az, hogy hazai földön termet magból kelt ki a mamutfenyő? Őlében, vitte földlabdástól, amikor végleges helyére került, vigyázva, mintha apró gyermeket vinne. Sopronból jött a mag, Gálik József vetette el, Várdai József öntözte — ez is szép benne, meg az is, hogy Süli József hajnali háromkor kelt föl Algyón, minden áldott nap gyalog jött be Szegedre, át a városon, ki a sáros úton, dolgozott egész nap, és gyalog ment haza.

— Ilyenekről sokat tudnék beszélni. Összegyűjtöttem a kert történetét is apróra, ha valaki jött a régiék közül, kikérdeztem mindenről. Föl is írogattam mindent hátha sikerül egyszer egy külön kis füzetben megjelentetni. Sok az érdeklődő, talán el is olvassák. Amióta szabadtéri van, valósággal ömlik hozzánk a nép. Ha egy ember jön a városba, ha teheti, minket is meglátogat. Szeretik az emberek a zöldet, a jó levegőt, az is jön, aki nem kíváncsi rá, milyen fa alatt milyen tábla áll.

Még soha nem kérdeztem meg tőle, mit szeret a kertben az, aki akár mindennap láthatja. Itt az alkalom.

— Bámulatosan szép dolog ez! Einézem az embereket, akik saját kertecskéjükben nagy gyönyörűséget találnak, és megérik őket. Örülök is neki, ha ital helyett, dohány helyett ástót fognak. Képzeli el ezt a gyönyörűséget legalább hatvanszoros mértékben!

— Saját kert?
— Van az is, de az egészen más.

A cédrusok, calocedrusok, cupressusok, agathisok, diófenyők, duglászfenyők sárga lótoszok és más szépséves fák-bokrok tájé- káról már átugorhatunk oda is, amiért igazándiból jöttem.

— Sokféle kertész van a világon, mind többre jutott az öreg biciklinél.

— Nem baj. Én elégedett ember vagyok biciklivel is, autóra nem is vágytam.

— Más. Sokszor megcsúsz, hogy nyugdíjba megy valamilyen igazgató, és minden kapcsolata megszakad munkahelyével: iskolával, üzemmél, akármivel. Ezer oka lehet mindnek, számítsuk ide azt is, hogy egyik-másik nyugdíjba menését alig várták az utána jövők.

— Ertem a kérdés minden szálát. Én nem voltam igazgató, nyugdíjasként se tehetek úgy, mintha az lettem volna. Mindig

haragudtam, ha régi munkatársakat csak ünnepeken jubi- leumokon láthattam. Régen el- határoztam, akármilyen les, én tartom a kapcsolatot a kerttel. Jól esik, hogy tarthatom.

Eszembe jut, hogy ennek is hagyománya van. A tanszék, ahová a füvészkert tartozik, szigorúan őrzi a hagyományt. Abraham és Greguss professzor is bejár dolgozni, folytatni azt a munkát, amit folytatni érdemes, és most mondja Horváth Imre professzor is, ha egyszer nyugdíjba megy, így szeretne elmenni ő is.

— Kétszer jövök egy héten, hivatalosan, de akkor úgy érzem itt magam, mint régen. Sutyomban oltogatok is, hozok valamilyen növényt, cserélek is, hadd fejlődjön tovább a kert az én munkám révén is. Nem a nagy szavak törnek elő belőlem, de úgy érzem, az Alföld föl- emelése is benne van ebben a kertben. Ha ezen a rossz talajon, ahol ráadásul évről évre belvíz sanyargatja a fákat, ennyiféle növényt meg lehetett honosítani, akkor van értelme minden hasonló munkának. Azokat sajnálom csak, mert igen kicsi az emberség bennük — fenét sajnálom, rettenetesen haragszom rájuk —, akik kezét emelnek a más munkájára. Nem úgy, hogy lecsipnek egy kis ágat, vagy elfelejtik merre visz a jó út, és rálépnek valamilyen értékes növényre is, hanem fogják, kiássák, hazaviszik. Kevés az ilyen, de meg tudnám venni őket. Mintha madarat szednének ki a fészék- ből. Tudván tudják, hogy úgyszólván elpusztul, semmire nem mennek vele, mégse hiszik el, hogy ott a legszebb, ahol van.

— Mit szól a fák szerelmese a város fáihoz?

— Ha a forgalom és a köz- biztonság kedvéért nyúlnak hozzá a fához, nem szólhatok semmit, első az ember. Sajnálom csak, hogy kevés van. Azt is sajnálom, hogy kivágás előtt nem kérdezik meg, aki ért hozzá. A sötény fái közt, az iskola sar- kánál volt egy-két hársfa. Hárs- fánk akad bőven, be az egyik az a magyar-hárs volt, amiből nincs még egy az országban, és tudom- mal sehol a világon. Az a fajta, amelyik nem tudja elröp- penteni a magját. Ha előre tud- juk, hogy ki kell vágni, legalább átoltottunk volna róla egy ágat. Szép az újszegedi liget is, de volt már szebb is, és lehetne újra szebb. Jólesik látni viszont a Honvéd tér új, kedves kis park- ját. Látom, Tarjánban is sok fát ültetnek, kis ligeteket még szí- vesebben látnék. Gyönyörű há- zak köré gyönyörű parkokat ten- nek. A biológiai központ köré a legszebb fajtaikat. A központi egyetem és a Béke-épület elé botanikusok ültették a fákat, ma is szépnek látom őket. Az ígért zöldövezetet örömmel várom. Minél nagyobb lesz, annál jobb. Azon sokszor eltűnök: tud- ják-e a tervezők, az a fásor, amelyik éppen útban van vala- kinek vagy valaminek, hogyan került oda. Ha tudnák például, melyiket ültették gyárbajáró asz- szonyok társadalmi munkában, sok évvel ezelőtt, talán más meg- oldást kerestének.

— Utolsó kérdés: milyen ér- zés nyugdíjasnak lenni?

— Mese az, hogy a nyugdíjas összeroppan. Eszembe se jutott eddig, hogy nekem össze kellene roppannom. Jó éltformám ez, a fel- szabadultság érzésével tölt el. Kapcsolatot tarthatok a szakmá- val, dolgozhatok, nyáron beiktat- hatok egy kis utazást is, az ott- hóni kertben is dolgozhatom so- ha nem aggódtam, mi lesz velem, ha nyugdíjba megyek. Még a Somogyi-könyvtárba se juthatok be annyiszor, ahányszor szeret- nék, nem érek rá.

— Recept is lehetne mindez.
— Azt nem! Akkora bátorság soha nem volt bennem, hogy re- cepteket adogassak. Nekem si- került megtalálnom azt a mun- kát, ami tele van gyönyörűsé- gel. Az egész füvészkert tele van.

HORVÁTH DEZSŐ

A Magyar Közlöny márci- us 15-i száma közölte a Minisztertanács Tanácsi Hivatal elnökének rendezését az utcanév és településrésznev meg- állapításának általános szabá- lyairól. A rendelkezés több olyan elvet leszögez, amelyet Szeged megyei városi tanács végrehajtó bizottságának 1972. november 30-án tartott ülése 309/1972. sz. határozatában már kimondott, s amely azóta városunkban gy- akorlattá vált. Így a rendelkezés egyebek közt ezt mondja: „Uta- nevet csak különösen indokolt esetben szabad megváltoztatni.” „Elő személynév utcát elnevezni nem szabad.” „A fővárosi kerü- letben, a városban, a községben azonos nevű utcák nem lehet- nek.” „Új utca nevével közvetle- nül a terület kisajátítását, illet- ve közterületként való lejegyzé- sét követően kell megállapítani.” „Az utcanév megállapításakor figyelemmel kell lenni a történel- mi hagyományokra, a földrajzi környezetre és a nyelvhelyességi követelményekre.” „Az utcanév- jegyzék közhiteles nyilvántartás.”

Ismeretes, az is, hogy Szeged megyei városi tanács végrehajtó bizottsága 1974. augusztus 15-i ülésén a városhoz csatlakozott öt község (Algyó, Gyálárét, Kis- kundorozsma, Szőreg, Tápé) párhuzamos utcanéveit figyelembe véve már rendezte Szeged ut- caneveit, s nevet adott Odessza és Tarján addig névtelen utcái- nak, tereinek is. A jövőben terv- szerűen nevezik el az új utcá- kat, és 1979-ig, a *Víz centenáriu- máig* fokozatosan visszaillesztik azt a néhány régi, víz előtti ut- caneveket, amely történelmi vagy nyelvi értékénél fogva ezt meg- érdemli.

Az említett rendelkezés külön- szól a városrészek neveiről is. „A nagyobb összefüggő, belterü- leti városrészt, lakónegyed, köz- ségrész stb. (településrész) — az utcanévadási szabályok értele- szerű alkalmazásával — elne- vezhető.” Továbbá: „Községek (város és község) egyesülése ese- tén a megszűnő község telepü- lésrésznevéket akkor kell meg- hagyni, ha külön elnevezés fenntartása indokolt.”

Szegeden négyféle városrészt- név él. Az első fajta a város törté- netének legősibb időszakába nyúlik vissza. Szeged valaha három önálló település volt, három sziget a Tisza kiöntéséi közt: *Palánk, Alszeged és Felsőzeged* vagy *Felsősziget*, azaz a mai *Belváros*, *Alsóváros* és *Felsőváros*. A 18. században keletkezett *Rókus* (eleinte *Újvárosnak*, *Rókusvárosnak*, *Kukoricavárosnak* emle- gették), a múlt században *Mó- raváros*.

Századunk első éveiben kelet- kezett a mai *Beketelep* (eleinte *Családi Otthon*, 1924-től *Aigner- telep*), és a *Horthy-korszak* ké- pére és hasonlatosságára szület- tek meg a többiek, mind a kör- töltésen kívül: a mai *Petőfi* (*Somogyi*), *Hattyas* (*Klebels- berg*), *Ságvári* (*Kecske*)-telep stb. E telepek jelentik tehát a második típusú városrészneveket.

A harmadik csoportot a föl- szabadulás utáni városfejlesztés hozta létre. Egyelőre két név tar- tozik ide, s e kettő is különbö- zik egymástól. *Odessza lakóne-*

Kellenek-e a városrésznevek?

Felsőváros új része = Tabán

Északi városrész = Franciáhegy

gyed (1962) az egyik, *Tarján* (1967) a másik. Az előző új el- nevezés, az utóbbi a régi határ- résznev tudatos, hagyományörző felújítása.

Végül a negyedik csoportot az 1973-ban csatlakozott, már föl- sorolt községek nevei jelentik.

Érdekes megfigyelni, hogy e nevek nem egyformán élnek a mindennapi gyakorlatban. Az a természetes, hogy a három évvel ezelőtli községek nevei még vál- tozatlanul használatosak, noha azt már nem tarthatjuk termé- szetesnek, hogy pl. a postai szol- gáltatásban még mindig nem te- kintik Szegednek Szőregét. Ha pl. címre megyünk, úgy jön levél, hogy rajta *6771 Szeged, Szegfű u. 27.* szerepel, jóllehet az utcanévren- dezés éppen azért történt, hogy Szegfű utca csak egy legyen egész Utca-Szegeden, a posta ki- javítja a címezést; *áthúzzák Sze- gedet, s ráírják kék ceruzával: Szőreg.* A Posta Központi Hír- lap Irodája a folyóiratokat *SZE- GED-SZŐREG* címmel látja el; gyakran itt is törlik — már Szegeden — az első tagot. *Holott éppen a postai címzésben meg- takarítható volna a városrésznév*, tehát itt a Szőreg. Sokkal kevés- bé másutt. *Ti. a mentők, tűzol- tók, de az ideérkező idegenek tájékozódását is jobban szolgál- ná, ha a városrészneveket és a közbeszédben használnánk a vá- rosrészneveket.* A régebbieket is. Az idő egy részüket kirosztálta már. Pl. a régi *József főherceg- telepet* hiába keresztekék *át József Attila-teleppé*, úgy látszik, nem használták, nem volt rá szükség, kivesszék. Az 1968. évi városrésznevek megföltüntette, 1970 óta nem szerepel raituk. Vi- szont fordítva: *Fedor-telep* 1942 óta nincs a térképen, mégis emle- getik, olykor újságcikkekben, apróhirdetésben is találkozni ve- le. *Nyilván azért, mert tájékoz- tató értékű: az utcanév önmagá- ban nem ad fölvilágosítást ar- ról, hogy a város melyik részén található; merre is induljon, aki keresi. A városrésznév ezt a tá- gabb eligazítást adja meg.*

Régen volt *Somogyi-telep* és *Új-Somogyi-telep*: a kettőt a mai Acél utca választotta el. (Még régebben *Nagyszillér* és *Kisszil- lér* volt.) Hivatalosan ma nincs *Új-Petőfi-telep*, olykor azonban mégis szükség mutatkozik a ket- tő megkülönböztetésének, s ek- kor kénytelenek használni.

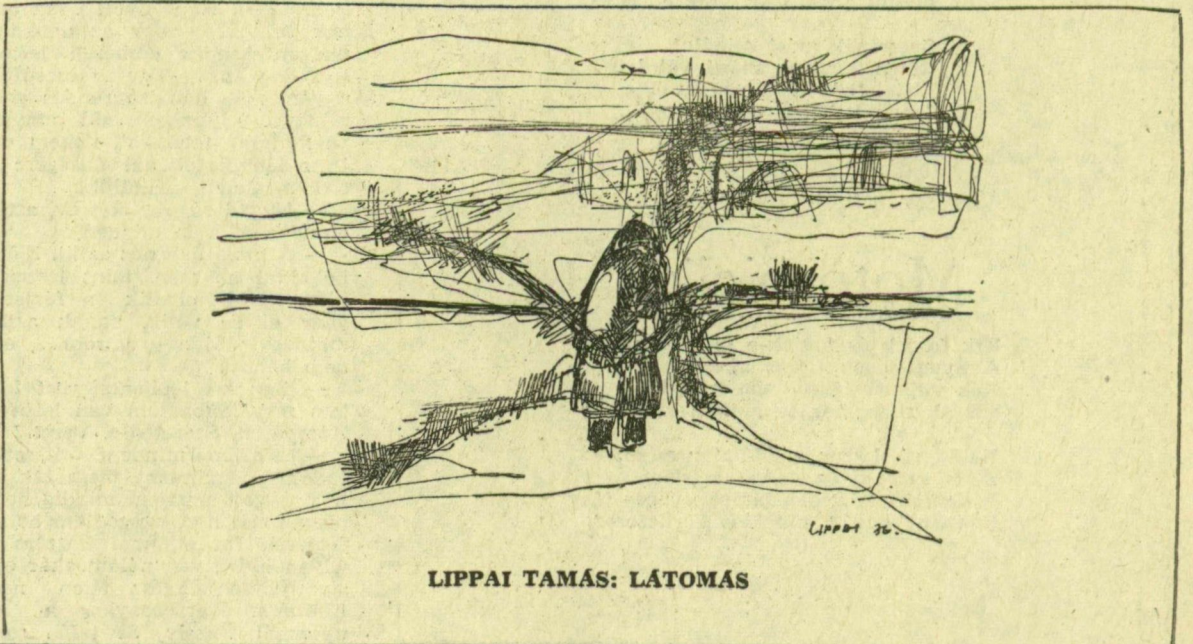
A többször idézett rendelkezés javasolja a városnak, hogy az utcák és városrészek megállapí- tásának részletes szabályait *tanácsrendeletben* határozzák meg. Helyes volna Szegeden is ilyet

készíteni, és figyelembe véve a lakosság igényeit, amelynek tol- mácsolására a *Délmagyarország* is hivatott, lerögzíteni az életké- pes és hasznos városrészneveket is. Ebben ki lehetne mondani azt is, hogy ahol lehet, a „lakótelep” vagy „telep” utótagot mellőzzük. (Pl. *Tarján, Hattyas, Odessza*.) *Kiskundorozsma* nevéből a Kis- kun ugyancsak elhagyható. A község ugyanis főnállásának túlnyomó többségében csak *Dorozs- ma* volt: első említéstől, *1237-től egészen 1903-ig*. Holott közben, 1838 és 1872 között a kiskun ke- rület egyik városa volt! Csak ak- kor kapta a kiskun jelzést, ami- kor már régen nem volt kiskun. Igaz, valaha a Kiskunszághoz tar- tozott, de lakói a török után már nem kunok, hanem ide telepített jázok és palócok voltak. A köz- ség történetében fennmarad majd egykori kiskun múltja, de fő- lőlegesen legutolsó, alkalmi, hosz- szadalmas nevének megőrzése. Szébben illeszkednék a szegedi városrészek névsorába (*Hattyas, Szőreg, Tarján* stb.), ha csak is- mét *Dorozsma* lenne.

Szükségessé válik továbbá a most épülő új városrészek meg- különböztető elnevezése is. Tar- ján építése jelenleg befele halad, a városrész felé, a *Tarján szélén* innen. Ezt a régi nevet éppen azért újítottuk föl, hogy településtörténelmi emléke mara- don a régi határnak. Felsőváros- nak azon a részén, ahol most az új házak emelkednek, föl lehet- ne újítani a környék régi ne- vét, a *Tabánt* (talán helyi vál- tozatban, *Tobán, Tobány* alak- ban). Ez a török korból a múlt századig fennmaradt név az itt, a Tiszához közel dolgozó timá- rok, cserzőműhelyek emléket őrizte, s őrizhetné tovább is; egyszerűségi gyakorlati célú, *megkülönböztető*, irányt adó sze- rept is tölthetne be. Igaz, a régi *Tobány* kissé arrébb, délkelet felé esett, de bizonyára a város- fejlesztés is tovább terjed ebben az irányban. Hasonlóképpen a most épülő ún. *Északi városrész* régi dűlőneve *Franciáhegy* volt: ez a vezetéknevi eredetű határ- résznev ugyancsak alkalmas föl- elevenítésre, tájékoztató szerep- re.

Idéztük a rendelkezést: az új nevet közvetlenül a terület ki- sajátítása után kell adni. Tehát már megkéstünk. De nem annyira, hogy most még ne tudnánk pótolni, és hogy a lakosság ne szokhatná meg ezeket a régi-új neveket, mire az új városrészek teljesen kiépülnek.

PÉTER LÁSZLÓ

LIPPAI TAMÁS: LÁTOMÁS